

Kosovo Educational Research Journal

Volume 2, Issue 3, 39-65.

ISSN: 2710-0871

<https://kerjournal.com/>**Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Okul Müdürlerinin Ders Denetim Faaliyetlerinin İncelenmesi****Sümeray Cenolari*****Doç. Dr. Süleyman Davut Göker**

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Özet:Denetim, bütün örgütlerde gerekli görülen bir unsur olduğundan, denetim sistemi iyi çalışmayan bir eğitim örgütünün amaçlarına ulaşması imkansızdır. Bu doğrultuda, eğitim örgütlerinde de örgüt sorunlarının tespiti ve bu sorunların çözümü için alınacak önlemlerin belirlenmesi denetimden elde edilecek olan verilere bağlıdır. Bu çalışmanın amacı, okul müdürlerinin ders denetimine ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesidir. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmış, veriler toplandıktan sonra içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Araştırma, Kosova'nın Prizren şehrindeki Emin Durak ilköğretim okulunda çalışan beş Türk sınıf öğretmeni ile Motrat Çiryazi ilköğretim okulunda çalışan on Türk sınıf öğretmenleriyle yapılmıştır. Pandemi yüzünden öğretmenlerle yüz yüze görüşme gerçekleştirilmediğinden hazırlanan görüşme formları EBTB'dan(Eğitim Bilim Ve Teknoloji Bakanlığı) izin alınıp okullara gidilerek öğretmenlere dağıtılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, okul müdürlerinin ders denetimini yılda bir kez yaptıkları belirlenmiştir. Okul müdürleri ders denetimi yapmadan önce, denetim yapacağına dair önceden öğretmenlere haber verdiği, müdürün denetimde en çok dikkat ettiği unsurun ise öncelik olarak dersin sunumu olmakla birlikte az bir farkla bunu sınıf yönetiminin takip ettiği tespit edilmiştir.Öğretmenlerin çoğu ders denetiminin kendilerine katkısı olduğunu ve bu katkının ise en fazla eksikliklerini görmelerine olanak sağladığını ifade etmişlerdir. Öğretmenler, okul müdürlerinin ders denetimi yapmasının kendilerine katkısı olduğunu düşünmelerine rağmen, çoğu öğretmen ders denetiminin eğitim müfettişleri tarafından yapılmasının daha yararlı ve verimli olacağı görüşündedirler.

Anahtar Kelimeler: Okul müdürü, ders denetimi, teftiş, sınıf öğretmeni görüşleri.

To cite this article: Cenolari, S. & Göker S.D. (2021). **Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Okul Müdürlerinin Ders Denetim Faaliyetlerinin İncelenmesi**. Kosovo Educational Research Journal, 2(3). 39-65.

Examination Of Course Supervision Activities Of School Principals In Line With Teacher Opinions

Abstract: Since audit is a necessary element in all organizations, it is impossible for an educational organization whose audit system does not work well to achieve its goals. Accordingly, the determination of organizational problems in educational organizations and the determination of measures to be taken to solve these problems depends on the data to be obtained from the audit. The aim of this study is to determine the teacher's views on course supervision of school principals. A case study pattern was used from qualitative research methods, and the data was analyzed by content analysis method after collection. The research was conducted with five Turkish classroom teachers working at Emin Durak primary school in Prizren, Kosovo, and ten Turkish classroom teachers working at Motrat Chiryazi primary school. Because of the pandemic, face-to-face interviews with teachers were not available, the interview forms prepared were obtained with permission from the Ebtb(Ministry of Education, Science and Technology) and distributed to teachers by going to schools. According to the results of the research, it was determined that the school principals conducted the course inspection once in the period. Before school principals conduct a course audit, it was found that they inform teachers in advance that they will conduct an audit, and the element that the principal pays most attention to in the audit is the presentation of the course as a priority, but the classroom management is followed by a small difference. Most teachers have stated that the course audit contributes to them, and this contribution allows them to see the most shortcomings. Although teachers believe that school principals ' supervision of courses contributes to them, most teachers believe that it would be more useful and efficient to conduct a course audit by educational inspectors.

Key words: School principal, course Supervision, Inspection, classroom teacher opinions.

1. Giriş

Araştırma ve deneyler insanların başarılı olma nedenlerini kendi yetenek ve çabalarına, başarısız olma nedenlerini ise kötü şansa atfetmeye meyilli olduklarını göstermiş(Cambell ve Sedikies, 1999), bu durum ise insanların yanlışlığını ortaya çıkarmıştır(Myers, 2015). Öyle ki, böyle bir algı gerçeğin görünmesine engel olduğundan, başkaları tarafından yapılan gözlemlere ihtiyaç duyulmaktadır. Çalışanların işlerini nasıl yaptığıyla ilgili gözlemlerin başkaları tarafından geribildirimi yapılması ancak denetim yoluyla yapılmaktadır.

Denetim, eğitim örgütlerinde 1913 yılında Bobbit'in klasik denetim yaklaşımı, Taylor modeli ile başlamış, Sergiovanni ve Starratt'ın (1979) benimsediği çağdaş denetim yaklaşımları uygulamaları ile devam etmekte ve günümüzde değişik uygulamalar yapılmaktadır. Arapça teftiş kelimesi olarak geçen denetim, TDK'ya göre eğitim ve öğretim çalışmalarının yönetmelik ve genelgelere göre yapılıp yapılmadığını inceleme, araştırma, ve soruşturma olarak ifade edilmekle birlikte denetimle ilgili alanyazında çeşitli tanımlar yapılmaktadır(Yeşil, D. ve Akkış, A, 2015). Başaran(2000)'na göre denetim,

planlama ile başlayan örgütlenme, eşgüdümleme ve iletişim süreçleriyle devam eden amaca yönelik sorun çözme bir bütünlük içinde ele alan yönetsel bir etkinliktir.

Taymaz'a (2007) göre denetim, örgüt amaçlarına uygun olarak plan hazırlama, plan ile uygulamaları karşılaştırma, hata ve eksiklikleri saptayıp mevcut durumu düzeltmedir.

Bursalıoğlu (2012) denetimin örgütler için her zaman var olması gereken bir mekanizma olduğunu ifade etmiş ve denetimi kamu yararı adına davranışı kontrol yöntemi olarak tanımlamıştır. Denetimin örgüt açısından zorunlu olması, örgütün kendi varlığını sürdürmeye kararlı oluşunun doğal bir sonucu olarak görülmektedir (Aydın, 2014). Öğretimin ve öğretmenin niteliği açısından denetimin uygulanması ve nasıl bir denetimin uygulandığı önemlidir.

İmren (2017) ve Genç (2016), denetimi kamu kurumlarında yapılan işleri kontrol etmek, değerlendirmek, yasalara uygun yapıp yapılmadığını incelemek, soruşturmak, tavsiyelerde bulunmak, kurumdaki personelle rehberlik etmek olarak tanımlamıştır. Denetim iyi yapılandırılıp sağlıklı geribildirimde bulunulduğunda, eğitim sistemi de bir o kadar sağlıklı olur (Gündüz, Y., ve Göker, S; 2017).

Haris ve Bessent'e göre denetim, okulun öğretimsel amaçlarını gerçekleştirmek ve işleyişini sağlamak için, okul çalışanlarının insanlar ve diğer nesnelerle ilişkilerini denetlemektir (Aydın, 2005).

Cogan denetimi program geliştirme süreci olarak tanımlamış, eğitim programlarının değerlendirmesi, (öğretim programının yazılması, öğretim materyallerinin hazırlanması, öğretim sürecinin geliştirilip öğretim sonuçlarının ailelere bildirilmesi) süreci olarak ele almıştır. Glickman denetlemeyi bir süreç ve işlev olarak görmekte, Sergiovanni ve Starratt'a ise denetimi okul amaçlarının gerçekleştirilmesi, insan ilişkileri ve öğretimin geliştirilmesi olarak ele almıştır (Leskovçi, E., 2011).

Hiç şüphesiz ki, toplumların ilerlemesi eğitimin gelişmesi ile paralellik göstermektedir. Bu doğrultuda, ülkelerin eğitim için yapmış oldukları harcamalar, eğitim sistemlerine yükselmesine sebebiyet vermekte, bu süreçte dönüt ise denetim mekanizması aracılığıyla sağlanmaktadır. Eğitim denetiminin amacı, eğitim ve öğretim amaçlarına uygun olarak öğretim yöntem ve teknikleri bulmak, bu süreç içerisinde ortaya çıkan ürünlerin hem nicelik hem de nitelik bakımından gelişmesine katkıda bulunmaktır (Atay, 1996).

1991 yılına kadar Federal Yugoslavya Cumhuriyeti altı cumhuriyet ve iki özerk bölgeden oluşmaktaydı. Bunlar; Bosna ve Hersek Cumhuriyeti, Hırvatistan Cumhuriyeti, Slovenya Cumhuriyeti, Makedonya Cumhuriyeti, Karadağ Cumhuriyeti, Sırbistan Cumhuriyeti idi. Kosova ve Voyvodina ise özerk bölgelerdi. 1991 yılında Yugoslavya'nın parçalanmasıyla birlikte, 1991 yılında aynı yıl içerisinde Hırvatistan ve Slovenya kendi bağımsızlıklarını ilan etmiş, Bosna ve Hersek'te ise savaş dönemi

başlamıştır. 1999 yılında ise Kosova’da savaş başlamış ve üç ay sonra savaş sona ermiştir. Yugoslavya’nın her bölgesinde eğitim denetim sistemi uygulaması aynı iken, 1999 yılında NATO’nun Kosova’ya müdahalesiyle eğitim sistemi ve eğitim denetim sistemi BM Geçici Yönetim Organları ve Yerel Yönetim Organları tarafından yürütülmekte günümüze kadar sürdürülmektedir. Bağımsızlığını 17 Şubat 2008 yılında ilan eden Kosova’da Arnavutça, Türkçe, Boşnakça ve Sırpça dilinde eğitim görülmektedir. Kosova’da diğer topluluklar(Arnavut, Türk, Boşnak) hariç Sırp topluluğu Kosova’da kurulan BM Geçici İdare Misyonu’nu (UNMIK) yönetim sistemini kabul etmeyip, eğitim ve denetim sistemlerini Sırbistan Eğitim ve Denetim Sistemine göre yapmaktadırlar (Koro ve Safçı, 2008).

Kosova’da eğitim sisteminin yeniden yapılandırılmasında Almanya’nın GTZ, (mesleki liselerin yeniden yapılanması ve hizmet içi eğitim) UNICEF (öğretim programlarının ve çocuk eğitim gelişimini), Finlandiya’nın FSDK (özel eğitim ihtiyaçlarının gelişimini)ve Kanada’nın KEDP, (öğretmenlerin hizmet içi eğitim gelişimi), sağlayan ajanslar önemli rol oynamışlardır(Topsakal ve Koro, 2007).

Kosova’nın eğitim ve denetim sistemi Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı’na (EBTB) bağlıdır (2004/55 MASHT tüzüğü). Merkez olan EBTB’nin dışında Bölge Eğitim Daireleri- ve Müdürlükleri, olmak üzere iki kademeli eğitim yönetimi uygulanmaktadır(2007-908/1 MASHT tüzüğü). Prizren, Priştine, Gilan, Cakova, İpek, Mitroviça, Ferizay ve Mamuşa bölgelerinde Bölge Eğitim Daireleri kurulmuştur. Bölgelerdeki Eğitim Müdürlükleri kendi çevrelerinde sorumlu oldukları eğitim kurumlarına da destek sağlamakta ve bu kurumları denetlemektedir.

Bölge Eğitim Daireleri’nin merkez organlarının politikalarını uygulamak; öğretim plan ve programlarının uygulanıp uygulanmamasını denetlemekle, Belediye Eğitim Müdürlükleri ise okulların fiziki şartlarının uygunluğu ve finansal yönü ile ilgilenmektedir.

EBTB’nın denetim bölümünün başlıca amaçları 908/1 ve 931/1 maddeleri esas alınarak belirtilmiştir. Bu amaçların en önemlisi, etnik ayrımcılık yapmadan öğrencilerin aynı şartlarda eğitim görmelerini sağlamak, bunun dışında, eğitim-öğretimi geliştirmek, yenilik sağlamak, okullardaki donanım ihtiyaçlarını gidermek, denetimi objektif bir şekilde değerlendirmek, öğrencilerin başarı durumlarını tespit etmek, okul kurulunda yer alan velilerle ve diğer okul yöneticileri ile denetçilerin ilişkilerini geliştirmektir. EBTB’nın denetim bölümlerinde görev yapan deneticiler; anaokulu, ilköğretim, ortaöğretim, lise, özel eğitim, yüksek öğretim kurumlarını denetleme yetkisine sahiptirler.

Kosova’da denetim eğitim müfettişleri tarafından yapılmakta, özel ve acil durumlar hariç senede bir defa denetim yapılmaktadır. Eğitim müfettişlerinin görevleri; okul takviminin geliştirilmesi, ders saatlerine dikkat edilmesi, okulların yasalara göre çalışıp çalışmadığını denetlemesi, okulun ve personelin uyum

içinde çalışması, öğretmenlerin mesleki gelişim tarzına sahip olması, eğitim-öğretim plan ve programının şartlarının yerine getirilmesi, öğrencilerin değerlendirilmesi, öğretmenlerin yıllık, aylık, günlük planlarını gerçekleştirme düzeyleri, her kademedede öğretime başlayacak olan öğrencilerin sayılarının belirlenmesi-sınıf sayılarının tespiti, okul ve personelin uyum içinde çalışması, ders araç-gereçleri yeterlilik ve uygunluğu, okul çevresi, yerini gözlemlemek olarak belirtilmiştir(Leskovçi, E., 2011). Kosova’da okul idarecilerinin atanmasında ve yetiştirilmesinde yerel belediyelerin etkisi olduğundan, ister istemez eğitim kalitesinin düşmesine sebebiyet vermektedir. Eğitim müfettişleri ise sadece kurum teftişi yapmakta, öğretmenlerin performanslarını değerlendirme yetkileri yoktur(Yıldırım, B., 2011).

Bu çalışmada, öğretmen görüşleri doğrultusunda okul müdürlerinin ders denetim faaliyetlerinin incelenmesi amaçlanmıştır.Ders denetimi, öğretmenin ders işlediği zamanda yapılan denetim olarak tanımlanabilir. Taymaz’a göre denetim, öğretmenin, eğitim öğretim ortamında yaptığı tüm etkinliklerin gözlenmesi ve değerlendirilmesidir(Taymaz, 2002). Bu araştırmamıza benzer çalışmaların yok denecek kadar az olması, alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı: Türk sınıf öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda okul müdürlerinin denetim faaliyetlerinin incelenmesidir.

1.2. Araştırmanın Alt Amaçları:

Okul müdürünün ders denetimini (denetim öncesi, denetim sonrası, denetim süreci) bağlamında nasıl yaptığının belirlenmesi.

Okul müdürünün ders denetimde nelere önem verdiği ve nelere dikkat ettiğinin tespit edilmesi.

Sınıf öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda okul müdürlerinin ders denetim yeterliklerinin saptanması.

2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma nitel araştırma yöntemidir. Nitel araştırma deseni olarak ise durum çalışması (case study) yapılmıştır. Nitel bir durum çalışmasının en belirgin özelliği bir ya da birkaç olayın derinlemesine incelenmesidir. Nitel araştırmada herhangi bir duruma ilişkin etkenler (bireyler, ortam, olaylar, süreçler vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılır, ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve durumdan nasıl etkilendikleri ortaya konmaya çalışılır (Yıldırım ve Şimşek 2006). Durum çalışmalarında genel sonuçlara varmak amaç değildir, önemli olan kişiyi, olguyu özgün ortamı içerisinde ayrıntılı bir biçimde yorumlamaktır.

Araştırmanın örneklemi 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Prizren’deki Emin Durak ilkokulu ve Motrat Çiryazi ilkokullarında görev yapan Türk sınıf öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda okul

müdürlerinin ders denetimi faaliyetlerinin incelenmesidir. Araştırma, Emin Durak ilköğretim okulundan mevcut olan beş tane sınıf öğretmeni, ile Motrat Çiryazi ilkokulunda mevcut olan on tane sınıf öğretmeni ile yapılmıştır.

2.1. Verilerin Toplanması

Çalışmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Tespit edilen araştırma sorularına yanıt bulmada kullanılabilecek en uygun veri toplama tekniğinin görüşme tekniği olduğuna karar verilmiştir. Görüşme tekniğini kullanmada amaç, insanların deneyimlerini ve bu deneyimleri nasıl anlamlandırdıklarını anlamaya çalışmaktır. Bu yüzden odak nokta, diğer insanların betimlemeleri ve düşünceleridir. Bu yüzden araştırmacı görüşme yapılan kişinin içsel dünyasına girmeye, olayları onun prespektifinden anlamaya ve kavramaya çalışır(Seidman, 1991). Tek görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme protokolünde uzman görüşü alınarak dokuz tane soru oluşturulmuştur. Bu sorular, pandemi yüzünden öğretmenlerle görüşmek yerine, formalar dağıtılarak toplanmıştır. Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliği öğretmenlerin sorulara verdiği samimi cevaplardır.

2.2. Verilerin Analizi

Toplanmış olan veriler içerik analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. İçerik analizi tümden gelim ve tümevarımcı içerik analizi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bu araştırmada, tümevarımcı içerik analizi kullanılmıştır. Tümevarımcı içerik analizi, kodlama yoluyla verilerin altında yatan kavramları ve bu kavramlar arasındaki ilişkileri (temalar) orataya çıkarmaktadır. Daha önce bilinmeyen olguların içerik analizi yoluyla açıklanması, birtakım önermelere ulaşılması, kuram oluşturmasıdır(Yıldırım A., ve Şimşek Hasan, 1999). Görüşme formlarından elde edilen veriler dikkatli bir şekilde okunarak kodlar ve kategoriler oluşturulmuştur.

2.3. Sınırlılıklar

Araştırma 2020-2021 eğitim-öğretim yılları arasında Kosova'nın Prizren şehrindeki Emin Durak ilkokulunda beş Türk sınıf öğretmeni ve Motrat Çiryazi ilkokulunda görev yapan on Türk sınıf öğretmenlerinin ulaşılabilir kolay örneklemin görüşleriyle sınırlıdır.

2.4. Çalışma Grubu

Görüşme formları öğretmenlere dağıtılmadan önce Eğitim Bilim Ve Teknoloji Bakanlığın'ndan izin alınarak okullara gidilmiş ve formalar öğretmenlere dağıtılmıştır. Araştırmada yer alan on beş sınıf öğretmeninden 14'ü kadın, 1'i erkektir. Öğretmenlerin hepsi aynı baranşta olan sınıf öğretmenleridir.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Bilgiler

Katılımcı	Cinsiyet	Branş	Mesleki Kıdem
Ö1	Kadın	Sınıf Öğretmeni	12 yıl
Ö2	Kadın	Sınıf Öğretmeni	43 yıl
Ö3	Kadın	Sınıf Öğretmeni	26 yıl
Ö4	Kadın	Sınıf Öğretmeni	30 yıl
Ö5	Kadın	Sınıf Öğretmeni	20 yıl
Ö6	Kadın	Sınıf Öğretmeni	29 yıl
Ö7	Kadın	Sınıf Öğretmeni	15 yıl
Ö8	Kadın	Sınıf Öğretmeni	15 yıl
Ö9	Kadın	Sınıf Öğretmeni	28 yıl
Ö10	Kadın	Sınıf Öğretmeni	13 yıl
Ö11	Kadın	Sınıf Öğretmeni	15 yıl
Ö12	Kadın	Sınıf Öğretmeni	27 yıl
Ö13	Kadın	Sınıf Öğretmeni	14 yıl
Ö14	Kadın	Sınıf Öğretmeni	20 yıl
Ö15	Erkek	Sınıf Öğretmeni	6 yıl

Mesleki kıdemlerine bakıldığında öğretmenlerin, 12, 43, 26, 30, 20, 29, 15, 15, 28, 13, 15, 27, 14, 20, 6 yıllık kıdeme sahip oldukları görülmektedir. Görüşme formlarındaki öğretmenlerin isimleri Ö1....Ö15 şeklinde kodlanmıştır. Kosova'nın Prizren şehrindeki "Motrat Çiryazi" ilköğretim okulunda Türkçe, Arnavutça ve Boşnakça dillerinde eğitim yapılmaktadır. Bu okulda 70 tane kadın, 20 tane de erkek olmak üzere toplamda 90 öğretmen bulunmaktadır. Okulda ise 1437 öğrenci vardır. "Emin Durak" ilköğretim okulunda Türkçe ve Arnavutça dillerinde eğitim yapılmaktadır. Bu okulda, 53 kadın ve 10 erkek olmak üzere toplamda 63 öğretmen bulunmaktadır. Bu iki okul devlet okuldur.

3. Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, araştırmamızın amacına yönelik olarak sınıf öğretmenlerinin görüşme sorularına verdiği yanıtlar çerçevesinde kategoriler ve kodlar oluşturulmuştur. Kategori ve kodların özelliklerine göre de başlıklar oluşturulmuştur. Aşağıda bu başlıklar doğrultusunda ortaya çıkan bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

3.1. Okul Müdürlerinin Ders Denetim Yapma Sıklığına İlişkin Bulgular

Öğretmen görüşleri doğrultusunda, okul müdürlerinin ders denetimi yapma sıklıkları ile ilgili kategori ve kodlar belirlenmiştir. “Denetim yapma sıklığı” kategorisi ve buna mukabil “Yılda bir kez” kodu oluşturulmuştur. Aşağıda tablo 2’de okul müdürlerinin denetim yapma sıklığı verilmiştir.

Tablo 2. Okul Müdürlerinin Ders Denetim Yapma Sıklığı

Kategoriler	Kodlar	N (Frekans)	Katılımcı
Denetim Yapma Sıklığı	Yılda bir kez	15	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15

Tablo 2 incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda okul müdürlerinin ders denetimini yılda bir kez yaptıklarını, öğretmenlerin hepsinin aynı fikirde olduklarını söyleyebiliriz. Öğretmen görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

“Okul müdürümüz yılda bir kez denetim yapmaktadır”(Ö1). “Müdürümüz yılda bir kez denetim yapmaktadır”(Ö15).

Öğretmenlerin tamamı yani 15’i okul müdürlerinin yılda bir kez denetim yaptıklarını belirtmişlerdir. Okul müdürlerin yılda bir kez değil, öğretmenler ihtiyaç duyduklarında da teftiş yapabilmeleri gerekmektedir(Köybaşı, F.,Uğurlu, C., Bakır, A.ve Karakuş, B.2017).

3.2. Ders Denetimi Yapan Kişilerde Olması Gereken Özelliklere İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin yanıtları doğrultusunda, ders denetimi yapan kişilerde olması gerek özellikler ile ilgili kategori ve kodlar oluşturulmuştur. “Denetim yapan kişilerde olması gereken özellikler” kategorisine mukabil , Pedagojik bilgiye sahip olmak, Öğretici/Rehber olmalı, Psikoloji Bilgisi, Alan Bilgisi, Farklı

olmamalı, İşbirliği, Tutarlı olmalı, Karizma, Vizyon, Adaletli, Aynı branştan olmalı, Deneyim, Genel Kültür, Öğretmenlik Meslek Bilgisi gibi koldar oluşturulmuştur. Tablo 3'te ders denetimi yapan kişilerde olması gereken özellikler sunulmuştur.

Tablo 3. Denetim Yapan Kişilerde Olması Gereken Özellikler

Kategoriler	Kodlar	N (Frekans)	Katılımcı	Yüzde (%)
Denetim Yapan Kişilerde Olması Gereken Özellikler	Pedagojik Bilgiye sahip olmak	3	Ö11,Ö10,Ö5	9,09
	Öğretici/Rehber olmalı	2	Ö9,Ö15	6,06
	Psikoloji Bilgisi	2	Ö9,Ö11	6,06
	Alan Bilgisi	7	Ö7, Ö14, Ö1,Ö8,Ö5,Ö12, Ö15	21,2
	Farklı olmamalı	2	Ö2, Ö3	6,06
	İşbirliği	1	Ö15	3,03
	Tutarlı olmalı	1	Ö4	3,03
	Karizma, Vizyon	1	Ö12	3,03
	Adaletli	1	Ö13	3,03
	Aynı branştan olmalı	2	Ö1,Ö6	6,06
	Deneyim	1	Ö15	3,03
	Genel Kültür	1	Ö1	3,03
	Öğretmenlik Meslek Bilgisi	6	Ö1, Ö10,Ö8,Ö6,Ö15, Ö4	18,1
Toplam		33		100

Tablo 3 te Öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda, denetim yapan kişilerde olması gereken özellikler sorusuna karşılık, on üç nitelik/özellik sıralamışlardır. Bunlardan en yüksek düzeyde olanı, yani birincisi %21,21 okul müdürlerinin alan bilgisine sahip olması gerektiği kanısındadırlar. Bu görüşler şöyledir:

‘Ders denetimi yapan kişide olması gereken özellikler şunlardır: aynı branştan olması, alan bilgisi, genel kültür gibi özelliklere sahip olmalıdır(Ö1). İletişimi güçlü, alan bilgisine hakim kişiler olmalıdırlar(Ö8). Yeterli bilgiye sahip olmalı, alana hakim olmalıdır diyebilirim, (Ö15). Bilgili olursa, doğru dürüst denetim yapılabilir (Ö12). ...denetlediği konu hakkında bilgili olmalı(Ö4). Alanla ilgili, donanımlı, en az bir öğretmen kadar bilgiye sahip olmalıdır(Ö14). Alan bilgisi olmazsa olmazı olsa gerek (Ö7)’’.

İkinci sırada ise öğretmen meslek bilgisi % 18,18 yer almaktadır ve bu doğrultuda öğretmen görüşleri şu şekilde sıralanmıştır: *‘İşini bilmeli, ders nasıl işlenilir, beş sene öğretmenlik deneyimi, mesleki hayatı olması lazım(Ö15). Ders denetimi yapan kişide olması gereken özelliklerden biri öğretmenlik meslek bilgisine sahip olmalı, öncelikle kendisi de bir ders nasıl anlatılır bilmelidir(Ö10). Meslek bilgisi ,yöntem ve tekniklerden haberdardersler içeriğini çok iyi bilmeli(Ö1).mesleki gelişimini tamamlamış...(Ö8). Pasif değil, aktif olmalı,mesleki gelişimini tamamlamış olmalıdır(Ö6). Tabii ki meslek bilgisine sahip olmalı, ki öğretmene yardımcı olabilsin(Ö4).*

Üçüncü sırada ise, % 9.090 oranında pedagojik bilgiye sahip olmak, olmak yer almaktadır. Bu bağlamda öğretmen görüşleri şöyledir: *‘Psikolojik ve pedagojik açıdan geniş bilgiye sahip olması gerekir(Ö11). Ders denetimi yapan kişide olması gereken özellikler....pedagojiyi iyi tanınması...(Ö10). Eğitim bilgisi(Pedagoji)olmalı...(Ö5).’’*

Öğretmenlerin % 6,060’ı ise Öğretici/rehber, psikoloji bilgisine sahip olmak, aynı branştan olmak, farklı olmaması gerektiği görüşündedirler. Bunun dışında, % 3,030’ü ise işbirliği,iletişim, karizma/vizyon, tutarlı, adaletli, deneyim, genel kültür bilgisine sahip olması gerektiği kanısındadırlar. Bunlar bazı öğretmen görüşleri ise şöyledir:

‘Amaç öğretmenin yanlışlığını bulmak değil, ona yardımcı olmaktır....Eğitim-öğretim nasıl geliştirilebilir diye işbirliği içinde olmalıdır(Ö15). Didaktik ... öğretmene yol göstermelidir(Ö9).Bilgili, karizmatik, bir vizyona sahibi kişi(Ö12) Adaletli değerlendirmesi...(Ö13)..Bana göre ders denetimi yapan kişinin özellikleri fark etmez(Ö2)....Fark yoktur(Ö3).....deneyimi olması (Ö15)’’....Aynı branştan olması...genel kültür...(Ö1)’’....branşınıza uygun...(Ö6). Tutarlı olması(Ö4).’’

Ö2 ve Ö3 ise ders denetimi yapan kişide olması gereken özellikleri sorduğumuzda onlar için fark etmediğini ifade etmişlerdir.

Genel olarak öğretmenler, denetim yapan kişilerde birinci sırada alan bilgisi, ikinci sırada ise öğretmenlik meslek bilgisine sahip olmaları gerektiği konusunda hemfikirdirler. Bu ise bir denetçinin yeterlilik alanlarından bazılarıdır. Ünal, A. ve Selman, Ü.,(2014), eğitim denetçilerinin yeterlik alanları olarak, alan bilgisi, öğretmenlik meslek bilgisi, geribildirim, program bilgisi, çözüm odaklılık, demokratik tutum, algıyı yönetebilme, gözlem ve değerlendirme yapma, iletişim, soruşturma yapabilme vb. olarak nitelendirmişlerdir.

Günümüzde teftiş yerine demokrasi ve rehberlik kavramları ön planda olduğundan, samimiyet, yardımseverlik, dürüstlük, yenilikçi ve kolaylaştırıcı olma, işbirliği, mizah duygusu vb. gibi değerler önem arz etmektedir(Oliva ve Pawlas, 2004). Dolayısıyla Kosova'daki öğretmenlerin de bu doğrultuda okul müdüründen beklentileri olmalıdır.

Bunun dışında, öğretmenlerin bir denetçiden, az bir düzeyde pedagojik bilgi, iletişim becerileri, demokratik tutuma sahip olma ve rehberlik gibi yeterliklerini beklenmesi iyi bir durum olmamakla birlikte çağın denetçisinden beklenen özellikler değildir. Dolayısıyla öğretmenlerin bir denetçiden beklentileri, bu gibi özellikleri gelişmiş denetçiler olmalıdır. Özmen ve Batmaz, (2006) yaptıkları çalışmalarda, bir denetçinin pedagojik formasyona sahip olması gerektiğini, iletişim, empati becerilerin gelişmiş olması gerektiğini ortaya koymuşlardır.

Denetimle ilgili yapılan birçok araştırmalar/çalışmalar denetimde rehberliğin yapılmadığını görüşünde hemfikirdirler. Bunlardan bazıları : (Memduhoğlu ve Taymur, 2009; Taşar,2000; Arslantaş, 2007; Cığır, 2006; Şahin, 2005; Gülcan, 2003); vb. dır.

3.3. Müdürün Ders Denetim Öncesi Davranışlarına İlişkin Bulgular

Okul müdürlerinin ders denetim öncesi davranışlarına ilişkin kategori ve kod oluşturulmuştur. ‘‘Ders denetim öncesi davranışlar’’ kategorisine karşılık ‘‘Haber veriyor’’ kodu oluşturulmuştur. Müdürün ders denetim öncesi davranışları Tablo 4’ te verilmiştir.

Tablo 4. Müdürün Ders Denetim Öncesi Davranışları

Kategori	Kodlar	Frekans (n)	Katılımcı

Ders Denetim Öncesi Davranışlar	Haber veriyor	15	Ö1.....Ö15
---------------------------------	---------------	----	------------

Tablo 4 ‘e göre öğretmenler, okul müdürlerinin ders denetimini yapmadan önce kendilerine haber verdiklerini ifade etmişlerdir, bunlardan bazı görüşler:

“Önceden haber verir....(Ö4)...Denetimi önceden bildiriyor(Ö8). Bir hafta önceden denetim yapacağını bildiriyor (Ö6). Denetim öncesi öğretmene sözlü bilgilendirme yapıp denetim gününü belirtmektedir(Ö1). Derse girmeden önce denetim yapılacağı haber verilir. Bir iki hafta öncesinde denetim yapılacak diye panoya rapor yazılır (Ö15).Haber verir (Ö11)”.

Öğretmenlerin tamamı, okul müdürlerinin ders denetimi yapmadan önce kendilerine haber verdiklerini belirtmişlerdir. Okul müdürlerinin ders denetim gününü öğretmenlere önceden haber vermesi yanısıra, o günün hangi saatinde ve hangi derse gireceğini bildirmesi, ayrıca ders denetimi yapmadan önce öğretmenlerle görüşmesi yararlı olacaktır(Ergen, H. ve Eşiyok, İ.,2017). Denetim öncesi, öğretmene haber verilmesi, öğretmende güven ve rahatlama verir(Taymaz, 2015).

3.4. Müdürün Ders Denetim Boyunca Davranışlarına İlişkin Bulgular

Öğretmen görüşleri çerçevesinde, okul müdürlerinin denetim boyunca hangi davranışları sergiledikleri ile ilgili kategori ve kodlar oluşturulmuştur. “Ders denetimi sürecinde müdür davranışları” kategorisine ilişkin, ‘izleyici ve katılımcı’ kodları oluşturulmuştur. Müdürün ders denetimi boyunca davranışları ile ilgili bulgular Tablo 5’ te sunulmuştur.

Tablo 5. Müdürün Ders Denetimi Boyunca Davranışları

Kategori	Kodlar	Frekans (n)	Katılımcı	Yüzde (%)
Ders Denetimi Sürecinde	İzleyici	Ö1,Ö2,Ö3,Ö4,Ö5,Ö7,Ö8,Ö10,Ö12,Ö13,Ö14, Ö15	12	80
	Katılımcı	Ö9,Ö11,Ö6	3	20

Müdür				
Davranışları				
Toplam			15100	

Görüşme yapılan öğretmenlerin % 80’ni 15’den 12’si okul müdürlerinin ders denetimi boyunca izleyici davranışları sergiledikleri konusunda hem fikirdirler. 15 öğretmenden 3’ü ise yani %20’si ise okul müdürlerinin ders denetimi boyunca katılımcı davranışları sergiledikleri görüşündedirler. Öğretmenlerin çoğunluğu okul müdürlerinin derse gelince öğrencileri selamladıktan hemen sonra, izleyici, dinleyici konumunda olduklarını belirtmişlerdir. Bu doğrultuda öğretmen görüşleri şöyledir:

“Denetim sürecinde dersi sadece izler, dinler, not tutar (Ö15)”. “Okul müdürümüz ders esnasında izleyici konumundadır (Ö4)”. Sınıf içerisindeki davranışları izleyici pozisyonundadır”(Ö6). “İzleyicidir (Ö7).” İzleyici olarak katılıyor (Ö8)”. “Müdür ders denetimi yaparken, sınıf içerisindeki davranışları daha çok izleyici pozisyonunda oluyor(Ö1)”.

“Ders denetiminde hem izleyici hem de katılımcı olur(Ö11) “.” İzleyici olarak katılır, ders sonunda katılımcı olabiliyor (Ö9)”.” Ders başlangıcında izleyici olarak, dersin sonunda doğru ise katılımcı oluyor(Ö6)”.

Genel olarak öğretmenler, okul müdürlerinin ders denetimi esnasında, izleyici/gözlemci davranışı sergiledikleri, ders esnasında katılımcı olmadıklarını ifade etmişlerdir. Koşar ve Buran (2019), okul müdürleri ile ilgili araştırmalarında okul müdürlerin de kendilerini denetim sürecinde izleyici konumda gördüklerini belirtmişlerdir. Okul müdürünün yerine göre sınıfta hem izleyici hem de katılımcı rolünü üstelenmesi daha yararlı olacaktır.

3.5. Müdürün Ders Denetimi Boyunca Sınıfta Sergilemesi Gereken Davranışlara İlişkin Bulgular

Öğretmenlere, “ sizce okul müdürlerinin ders denetim boyunca sergilemesi gereken davranışlar neler olmalıdır” sorusu ile ilgili alınan yanıtlar çerçevesinde kategori ve kodlar oluşturulmuştur. “Müdürün ders denetimi boyunca sınıfta olması gereken davranışlar” kategorisine yönelik, “ izleyici ve katılımcı”kodları oluşturulmuştur. Müdürlerin ders denetim boyunca sınıf ortamında sergilemesi gereken davranışlarına Tablo 6’da yer verilmiştir.

Tablo 6. Müdürün Ders Denetimi Boyunca Sınıfta Sergilemesi Gereken Davranışları

Kategori	Kodlar	Frekans (n)	Katılımcı	Yüzde (%)
Müdürün Ders Denetimi Boyunca Sınıfta Olması Gereken Davranışları	İzleyici	Ö1,Ö2,Ö3,Ö4,Ö5,Ö6,Ö7,Ö8,10,Ö11,Ö12, Ö14,Ö15	13	86,66
	Katılımcı	Ö9, Ö13.	2	13,33
Toplam			15	100

Tablo 6’da öğretmenlere ‘‘Okul müdürlerini ders denetimi boyunca sergilemesi gereken davranışlar neler olmalıdır?’’ sorusuna 15 öğretmenden 13’ü % 86,66’sı izleyici pozisyonunda olması gerektiği ifade ederken, %13,33’ü yani 15 öğretmenden 2 ‘si ise katılımcı pozisyonunda olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Okul müdürlerinin ders denetim boyunca ‘‘izleyici olmalıdır’’ , diyen öğretmen görüşleri şöyledir:

‘‘Bence de ders denetimi izleyici pozisyonu olarak yapılmalı(Ö10)’’. ‘‘İzleyici olması daha iyi, derse katılması, benim açımdan öğrencilerin önünde hoş olmaz.(Ö15)’’. ‘‘Bana göre müdürün sınıftaki denetim pozisyonu, gözlemci, izleyici olmalı(Ö6)’’. ‘‘İzleyici pozisyonunda olmalı (Ö1)’’. ‘‘İzleyici olmalıdır (Ö8)’’. ‘‘İzleyici olarak denetlemelidir(Ö5)’’.

Okul müdürlerinin ders denetim boyunca ‘‘katılımcı olmalıdır’’ , diyen öğretmen görüşleri şöyledir: ‘‘Ders sonuna doğru katılımcı olmalıdır(Ö9).....aktif katılımcı olabilir(Ö13)’’.

Bu verilerden hareketle öğretmenlerin çoğu, okul müdürlerinin ders denetimi süresinde sınıftaki davranışlarının izleyici olarak sergilemesi gerektiğini düşünmektedirler. Çünkü öğretmenlerin çoğu okul müdürlerinin derse müdahale etmelerini/ katılmalarını istememektedirler. Bunun sebebi ise öğrencilerin

önünde hoş olmadığı gerekçesidir. Yeşil ve Kış(2015) tarafından yapılan araştırmada, öğretmenlerin çoğunluğu, okul müdürünün izleyici olması gerektiği görüşündedirler.

3.6. Müdürün Ders Denetim Sonrası Geribildirim Davranışlara İlişkin Bulgular

Öğretmen görüşleri doğrultusunda, okul müdürlerinin ders denetim sonrası davranışlarına ilişkin kategori ve kod oluşturulmuştur. “Denetim sonrası geribildirim” kategorisine karşılık “Evet” kodu oluşturulmuştur. Tablo 7’de Müdürün ders denetim sonrası geribildirimle yönelik bulgular sunulmuştur.

Tablo 7. Müdürün Ders Denetim Sonrası Geribildirimi

Kategori	Kodlar	Frekans (n)	Katılımcı	Yüzde (%)
Denetim Sonrası Geribildirim	Evet	Ö1,Ö2,Ö3,Ö4....Ö15	15	
	Toplam		15	100

Görüşme yapılan öğretmenlerin tamamı yani 15’i %100’ü okul müdürlerinin ders denetimi sonrasında geribildirimde bulunduğunu ifade etmişlerdir. Bu doğrultuda bazı öğretmen görüşleri şunlardır:

“Müdürümüz ders denetim sonrası değerlendirmede bulunuyor,....sözlü ya da yazılı olarak (Ö1)”. “Geri bildirimde bulunuyor (Ö7)”. “Değerlendirmede bulunuyor (Ö13)”. “Ders denetim sonrası geri bildirim veriyor, öneri veriyor, gerekirse uyarı yapıyor(Ö8)”. “Evet, bildirimler yapıyor (Ö5)”. “Ders denetim sonrasında geri bildirim verir ve değerlendirir(Ö9)”. “Müdürümüz ders denetim sonrasında değerlendirmedi bulunuyor”(Ö2). “Müdürün odasında geri bildirim veriyor ve yazılı değerlendiriyor”(Ö3). “Geri bildirimler oluyor, neleri yaptığımız ya da yapmamamız gerekenleri bildiriyor(Ö4)”. “Ders sonunda geri bildirimde bulunuyor, değerlendirmede yazılı değil, değerlendirmenin sonunda ne kadar puan aldığımı bilmiyorum(Ö15)”.

Öğretmenlerin tamamı, okul müdürlerinin kendilerine geribildirim/dönüt/değerlendirmede bulunduklarını ifade etmişlerdir. Öğretimin kalitesini, öğrenci kalitesini artırdığından, bu doğrultuda okul müdürlerinin geribildirim yapması önem arz etmektedir(Göker, D., S., 2015).

3.7. Ders Denetimi Süresinde Müdürün Dikkat Ettiği Durumlara İlişkin Bulgular

Öğretmen görüşleri doğrultusunda, okul müdürlerinin ders denetimi süresinde en çok dikkat ettiklerin şeylerin neler olduğu ile ilgili kategori ve temalar oluşturulmuştur. “Ders denetiminde müdürün

dikkat ettiği durumlar” kategorisine yönelik “ Belge/evrak kontrolü, öğrencilerin derse katılımı, dersin sunumu, giyim kuşam, sınıf yönetimi’ kodları oluşturulmuştur. Ders denetimi süresince müdürün önem verdiği durumlar aşağıda tablo 8’de belirtilmiştir.

Tablo 8. Ders Denetimi Süresinde Müdürün Dikkat Ettiği Durumlar

Kategori	Kodlar	Frekans (n)	Katılımcı	Yüzde (%)
Ders Denetiminde Müdürün Dikkat Ettiği Durumlar	Belge/evrak kontrolü	Ö5,Ö11,Ö8,Ö15	4	14,81
	Öğrencilerin derse katılımı	Ö6, Ö1,Ö8,Ö15	4	14,81
	Dersin sunumu	Ö12,Ö6,Ö11,Ö9, Ö1,Ö8,Ö10,Ö13	8	29,62
	Giyim kuşam	Ö12	1	3,703
	Sınıf Yönetimi	Ö4,Ö7,Ö5,Ö2, Ö14,Ö3,Ö8	7	25,92
Toplam			27	100

Tablo 8’deki verilere göre öğretmen görüşleri doğrultusunda, okul müdürlerinin ders denetimi sürecinde en çok dikkat ettiği, önem verdiği durumlar olarak, birinci sırada ders sunumu % 29,62, ikinci sırada %29,62 sınıf yönetimi, üçüncü ve dördüncü sırada %18,51 belge/evrak kontrolü ile %14,81 oranında öğrencilerin derse katılımı, ve son sırada %3,703 ise giyim kuşak yer almaktadır. Dersin sunumuna ilişkin öğretmenlerin görüşleri şöyledir:

“Müdürümüzün dikkat ettiği şey çalışma yöntemidir(Ö13).” “Dersle ilgili kullandığımız yöntem, strateji, metodlar....(Ö6).” ..”..ders yöntemine bakar(Ö11). “Ders sunumuna bakar(Ö12)”. “Öğretmenin kullandığı yöntem ve teknikler(Ö1)”. “Ders denetimi esnasında müdürümüz dersin giriş, gelişme ve sonuç bölümünün sürelerine önem verir(Ö10)”....”Yöntem ve tekniklerin kullanışı, dersin sunumu.(Ö8)”. “Müdür denetim esnasında öğrenme sonuçlarına, başarı kriterlerine önem vermektedir(Ö9)”. “

Sınıf yönetimine ilişkin öğretmenlerin görüşleri şöyledir:

“Müdürümüzün en çok dikkat ettiği şey disiplindir”(Ö5)”. “Sınıfın düzenine, disipline önem verir(Ö2)”. “Düzen, akış, disiplin, bilgi...(Ö14)”. “derste disiplin...(Ö8)”. “Sınıfa hakim olabilmek, disiplinin sağlanması(Ö3)”. “Disiplin sağlıyor muyum?...öğrencileri idare edebiliyor muyum, (Ö7)”. “Denetimdeki kriterlere, disipline dikkat eder(Ö4)”.

Belge/evrak kontrolüne ilişkin öğretmen görüşleri şöyledir: *“ders planına odaklanır(Ö11)”. “Plan ve program...haftalık, yıllık, günlük...(Ö5)”. “Yapılan planlar uygun mu?(Ö8)”. “...planların kontrolünü yapar”(Ö15)”.*

Öğrencilerin derse katılımına ilişkin öğretmen görüşleri şöyledir: *“Sınıfım aktif mi, yani öğrencilerin hepsini derse katıyor muyum? Bir ders denetim gününde, müdür dersime girmişti. Ben de o gün öğrencilerin bir kısmına oyun oynatıyordum, müdür neden hepsini oyuna katmadın diye soru sormuştu bana. (Ö15)”. “...öğrencilerin katılımı vs..(Ö8)”. “..öğretmen ile öğrencinin kurduğu iletişim(Ö1)”. “...öğrencilerin derse katılımları, aktif olmaları(Ö6)”.*

Giyim kuşama ilişkin bir öğretmen görüşü de şöyledir:

“....giyim, kuşam tarzına (Ö12).”

Öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda ders denetiminde okul müdürlerinin dikkat ettiği, önem verdiği şeylerden birincisi ders sunumu, ikincisi sınıf yönetimi, üçüncüsü, belge/evrak kontrolü ile öğrencilerin derse katılımı aynı oranda önemli olurken, giyim kuşama ise 15 öğretmenden sadece birinin önem verdiği tespit edilmiştir.

3.8. Ders Denetiminin Öğretmenlere Katkısının Olup Olmadığı ve Katkısı Varsa Bunların Neler Olduğuna Dair Bulgular

Çalışmaya katılan öğretmenlerin görüşleri çerçevesinde, okul müdürlerinin yaptığı ders denetimin öğretmenlere bir katkısının olup olmadığı, katkısı varsa eğer bunların neler olduğu ile ilgili kategori ve kodlar oluşturulmuştur. “Denetimin öğretmenlere katkısının olup olmadığına dair görüşler” kategorisinde karşılık, “evet ve hayır” kodları oluşturulmuştur. “Ders denetimin öğretmenlere katkıları” kategorisine karşılık ise “Eksiklikleri görme, hazırbulunuşluğa teşvik, ve mesleki gelişim kodları oluşturulmuştur. Tablo 9’da ders denetimin kaç öğretmene katkısı olduğu, kaç öğretmene katkısı olmadığı belirtilmiş, ders denetiminin katkısını olduğunu belirten öğretmenlere ise neler kattığı sunulmuştur.

Tablo 9. Ders Denetiminin Öğretmenlere Katkıları

Kategori	Kodlar	Frekans (n)	Katılımcı	Yüzde (%)
Denetimin Öğretmenlere Katkısının Olup Olmadığına Dair Görüşler	Evet	Ö9,Ö8,Ö10,Ö1, Ö11, Ö15,Ö7,Ö4,Ö13,Ö5,	10	66,6
	Hayır	Ö6,Ö12,Ö14,Ö2,Ö3,	5	7,50
	Toplam	15	100	
Ders Denetiminin Öğretmenlere Katkıları	Eksiklikleri görme	Ö1,Ö2, Ö3,Ö4,Ö5,Ö6,Ö7,Ö8,Ö9,Ö11,Ö12,Ö13,Ö14,Ö15.	14	87,5
	Hazırbulunuşluğ a Teşvik	Ö10	1	6,25
	Mesleki gelişim	Ö1	1	6,25
	Toplam		16	100

Tablo 9'a göre ders denetiminin toplam 15 öğretmenden 10 'nuna yani %66,66 oranında öğretmenlere katkısı olduğu tespit edilirken; %7,500 yani 15 öğretmenden 5'ine katkısı olmadığı tespit edilmiştir. Öğretmenler, ders denetiminin çoğunlukla kendilerinin eksikliklerini görmelerine % 87,5 katkı sunduğunu, hazırbulunuşluğa teşvik ve mesleki gelişime ise % 6,25 oranında katkısı olduğunu belirtmişlerdir. Ders denetiminin katkısı olduğunu ve bu katkıların neler olduğunu düşünen bazı öğretmen görüşleri şöyledir:

“Derse her zaman hazırlıklı giderim, yani sırf müdür derse girecek diye ekstra hazırlık yapmam. Katkısı derken şöyle olabilir: başka sınıfları da denetlediğinden farklı sınıflardaki farklı uygulamaları benden yapmamı istediğinde bana katkı sunmuş olur (Ö15)”. “Ders denetimin öğretmenin mesleki gelişmesinde katkısı olduğunu düşünüyorum. Öğretmenin motivasyonunu arttırdığını, eksiklerini görmelerini sağladığını düşüncesindeyim(Ö1)”. “Ders denetiminin hem öğrenci hem de öğretmen tarafından katkıları

vardır(Ö10)''. *''Evet, katkısı olduğunu düşünüyorum, farklı bir görüş sonuçta...kusursuz kimse yoktur, eksikliklerimizi tamamlamalıyız(Ö8)''* *''Tabii ki, tecrübe katkıları var, dersin başarılı olmasına katkısı oluyor(Ö9)''*. *''Katkıları var, nasıl çalıştığını anlıyorum(Ö5)''*. *''Ders denetimi katkısı var, kendimize eleştirel bakmamızı sağlar(Ö4)''*. *''Gözlem yapmasının katkısı var(Ö7)''*. *''Ders denetiminin hem öğrenci hem de öğretmen tarafından katkıları vardır. Öğretmenin düzenli derse hazır olması öğrencinin ise beklentilerini karşılamasıdır(Ö10)''*.

Ders denetiminin katkısı olmadığını düşünen bazı öğretmen görüşleri şöyledir:

''Hiçbir katkısı olduğunu hissetmiyorum(Ö12)''. *''Kendisi fizik öğretmeni ben ise sınıf öğretmeniyim. Nasıl bir katkısı olabilir ki?(Ö6)''*. *''Katkısı olduğunu düşünmüyorum(Ö14)''*

Verilerden hareketle, ders denetiminin öğretmenlerin eksikliklerini tamamlama, tecrübe aktarımı, öğretmenin motivasyonunu sağlayarak başarılı olmasını sağlama, öğretmenin ne yaptığının farkında olması, kendisine eleştirel bakabilmesi, farklı uygulamaları görebilmesi, öğretmenin gelişimini sağlaması olarak sıralanabilir.

Denetimin sağlıklı bir şekilde yapılması için, öğretmen performansını artırmalı ve mesleki gelişimine katkısı olmalıdır. Bu doğrultuda okul müdürlerinin kendilerini geliştirmeleri, gereklidir. Koçak, S., ve Memişoğlu, S. (2019), yaptıkları araştırmada, okul müdürlerinin öğretmenlerin mesleki gelişimlerini sağlayamadığını tespit etmişlerdir.

3.9. Ders Denetiminin Kimin Tarafından Yapılması Gerektiği Kategorisine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmen görüşleri doğrultusunda, ders denetimin kimin tarafından yapılması gerektiği hususuna ilişkin kategori ve kodlar oluşturulmuştur. *''Ders denetimi kimler tarafından yapılması gerektiğine ilişkin görüşler''* adlı kategoriye yönelik, *''alanında uzman, eğitim müfettişi, okul müdürü, zümre öğretmenler, denetime gerek yok''* kodları oluşturulmuştur. Ders denetiminin kimin tarafından yapılması gerektiği ile ilgili görüşlere tablo 10'da yer verilmiştir.

Tablo 10. Ders Denetiminin Kimin Tarafından Yapılması Gerektiğine İlişkin Görüşler

Kategori	Kodlar	Frekans (n)	Katılımcı	Yüzde (%)
Ders Denetimi	Alanında uzman	Ö1,Ö4	2	11,76

Kimler	Eğitim	Ö10,Ö8,Ö11,Ö15,Ö5,Ö9,Ö14,Ö12,	8	47,05
Tarafından	Müfettişi			
Yapılması	Okul müdürü	Ö8,Ö13,Ö7,	3	17,64
Gerektiğine	Zümre	Ö8,Ö6	2	11,76
İlişkin	Öğretmenler			
Görüşler	Denetime	Ö2,Ö3	2	11,76
	gerek yok			
	Toplam		17	100

Tablo 10'na göre, öğretmenlerin çoğunluğu %47,05'i ders denetiminin eğitim müfettişleri tarafından yapılması gerektiğini, %17,64'ü ise okul müdürü tarafından yapılması gerektiğini, % 11,76'sı ise alanında uzman denetçiler, zümre öğretmenler tarafından yapılması gerektiği görüşünde iken; diğer taraftan %11,76'sı ise denetime gerek olmadığını belirtmişlerdir.

Denetimim yapılması gerekliliğine ilişkin öğretmenler görüşleri: *“Ders denetimi eğitim müfettişliği tarafından yapılırsa bence daha yararlı olabilir(Ö9)”*. *“Zümre öğretmenleri tarafından yapılırsa daha verimli olur(Ö6)”*. *“Alanında uzmanlar tarafından yapılmalı(Ö4)”*. *“Bana göre denetim, müdür, müfettiş, zümre öğretmenler tarafından yapılmalı(Ö8)”*. *“Okul müdürü tarafından yapılmalı(Ö13)”*

Denetimim yapılmaması gerekliliğine ilişkin öğretmenler görüşleri: *“Ders denetimi yapılmamalı (Ö2)”*. *“Denetimin yapılmasına gerek yok bence(Ö3)”* Öğretmenlerin çoğunluğu, Kosovada mevcut olan Eğitim Bilim ve Teknoloji Bakanlığından gelen eğitim müfettişlerinin denetim yapmasının daha yararlı olacağı görüşündedirler.

3.10. Ders Denetimin Sonrasında Olumlu Geribildirime Yönelik Duygulara İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin, görüşleri bağlamında, okul müdürlerinin ders denetimi sonrasında olumlu geribildirime yönelik duygularına ilişkin kategori ve kodlar oluşturulmuştur. “Ders denetim sonrası olumlu duygular” kategorisine karşılık, “motivasyon, rahatlık hissi ve mesleki gelişim” kodları oluşturulmuştur. Tablo 11’de ders denetimin sonrasında, öğretmenlerin olumlu geribildirim aldıklarında duygularının neler olduğu ile ilgili bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 11. Ders Denetimin Sonrasında Olumlu Geribildirime Yönelik Duygular

Kategori	Kodlar	Frekans (n)	Katılımcı	Yüzde (%)
Ders	Motivasyon	Ö3,Ö2,Ö7,Ö4,Ö15,Ö1,Ö14,Ö5,Ö13,Ö6,	10	62,5
Denetim	Rahatlık hissi	Ö10,Ö8,Ö12	3	18,7
Sonrası	Mesleki	Ö15,Ö11,Ö9	3	18,7
Olumlu Duygular	gelişim			
Toplam			16	100

Tablo 11 verilerine göre öğretmenlerin çoğunluğu, ders denetim sonrasında olumlu geribildirim olarak %62,5 oranında motivasyonlarının arttığını belirtmekte, %18,7 oranında ise rahatlık hissinin oluştuğunu ve mesleki gelişimlerine katkısı olduğunu ifade etmişlerdir.

Bu doğrultuda öğretmen görüşleri şöyledir: *‘‘Ders denetim sonrasında olumlu geribildirim verildiğinde motivasyonumun arttığını hissediyorum (Ö1)’’*. *‘‘Motivasyonum artıyor(Ö7)’’*. *‘‘Motivasyonumun artmasını sağlıyor(Ö3)’’*. *‘‘Rahatlamış hissediyoruz(Ö12)’’*. *‘‘Olumlu yönde eleştiri aldığım da mutluyum(Ö6)’’*. *‘‘Kendimi mesleki açıdan gelişmiş hissedirim(Ö9)’’*. *‘‘Olumlu geribildirim aldığım da rahatlıyorum(Ö5)’’*. *‘‘Ders denetimi sonrasında kendimi mesleki açıdan geliştirilmiş görürüm(Ö11)’’*. *‘‘Kendimi iyi, rahat hissedirim(Ö8)’’*. *‘‘Olumlu değerlendirmede rahat oluyorum(Ö10)’’*. *‘‘Olumlu duygular geliştiririm(Ö14)’’*. *‘‘Motive olmuş olurum ve mesleki gelişimim açısından katkı sağlar(Ö15)’’*.

Öğretmenlerin çoğunluğu ders denetimin sonrasında okul müdürleri tarafından olumlu geribildirim aldıklarında, motivasyonlarının arttığını ifade etmişlerdir. Evans (1998) çalışmasında, okul müdürlerinden olumlu geribildirim alan öğretmenlerin motivasyonlarının arttığını ifade etmiştir(Özdemir T, Kartal, S., ve Yirci, R., 2014). Motivasyonun yüksek olması, öğretmenlerin öğretmeye istekli, güdümlü olması anlamına gelmekle birlikte, sadece bu duygunun oluşması yeterli değildir. Öğretmenin büyük oranda kendini gelişmiş hissetmesi, gerekmektedir.

3.11. Ders Denetimin Sonrasında Olumsuz Geribildirime Yönelik Duygulara İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin, ders denetimi sonrasında olumsuz geribildirime yönelik duygularına ilişkin kategori ve kodlar oluşturulmuştur. ‘‘Ders denetim sonrası olumsuz duygulara’’ ilişkin kategoriye karşılık

“motivasyon düşüklüğü, kötü hissetmek” kodları oluşturulmuştur. Ders denetim sonrası olumsuz geri bildirme yönelik öğretmen duyguları aşağıda tablo 12 ‘de verilmiştir.

Tablo 12. Ders Denetimin Sonrasında Olumsuz Geribildirime Yönelik Duygular

Kategori	Kodlar	Frekans (n)	Katılımcı	Yüzde (%)
Ders Denetim Sonrası Olumsuz Duygular	Motivasyon Düşüklüğü	Ö1,Ö10,Ö13,Ö3,Ö2,Ö15,Ö7,Ö4,Ö14	9	60
	Kötü hissetmek	Ö8,Ö11, Ö5,Ö9,Ö6,Ö12	6	40
Toplam		15		100

Tablo 12 verilerine göre öğretmenlerin okul müdürlerinin ders denetim sonrasında olumsuz geribildirim aldıklarında % 60’ı yani toplam 15 öğretmenden 9’u motivasyonlarının düştüğünü belirtirken; % 40 yani 15 öğretmenden 6’sı ise kendilerini kötü hissettiklerini ifade etmişlerdir. Verilerden hareketle bazı öğretmen görüşleri şöyledir:

“Ders denetim sonrası müdürümüz olumsuz değerlendirme yaptığında, kötü hissediyoruz(Ö8)”. “Motivasyonum anında düşüyor, geriliyorum(Ö7)”. “Olumsuz geribildirim aldığım da, kötü hissediyorum, şevkim kırılıyor(Ö12)”. “Olumsuz yönde eleştiri aldığım da mutsuz oluyorum(Ö6)”. “Kötü hissederim, hatalarımı düzeltmeye çalışırım(Ö10)”. “Ders denetim sonrası müdürümüz olumsuz geri bildirim verdiğinde, motivasyonum düşer(Ö1)”. “Motivasyon düşüklüğü olur tabii ki ama öğretmenlere yeniliklere açık olmalı, hatalardan ders çıkarmalıdır(Ö15)”. “Motivasyonum düşer.....eleştirilere açık olmalıyız ki kendimizi geliştirelim(Ö2)”.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin çoğunluğu, müdürlerinin olumsuz geribildirimi sonucunda, çoğunlukla motivasyonlarının düştüğü görüşündedirler. Motivasyon düşüklüğü ise öğretmende öğretmeye karşı isteksizlik, soğukluk oluşturabilir, bu yüzden okul müdürü, denetim amacının öğretmeni yargılamak, eksik yanlarını görmek olarak değil, bunları beraber onarıp düzeltmek ve öğretmenleri çok yönlü geliştirmek olduğunu davranışlarıyla öğretmenlere yansıtabilmelidir.

4. Tartışma, Sonuç Ve Öneriler

Bu araştırmanın amacı, okul müdürlerinin ders denetimine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesidir. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenler okul müdürlerinin yılda bir kez denetim yaptıklarını, denetim yapmadan önce öğretmenlere haber verdiklerini ortaya koymuştur. Ders denetiminde müdürün öncelikli olarak dersin sunumuna önem verdiğini, akabinde sınıf yönetimi, aynı oranda belge/evrak kontrolü ile öğrencilerin derse katılımı ve en az düzeyde de giyim kuşama dikkat ettikleri tespit edilmiştir.

Yeşil ve Kış (2015) tarafından yapılan araştırmada, öğretmen görüşleri doğrultusunda okul müdürlerinin ders denetiminde en çok dersin sunumuna önem vermesi, bu araştırmanın bulgusunu destekler niteliktedir. Aynı şekilde Altunay, E.(2020) tarafından yapılan araştırmada da öğretmenlerin görüşlerinde okul müdürlerinin denetim uygulamalarında ‘‘ders içeriğini gözlemle’’kodunun ön plana çıktığı bulunmuştur.

Araştırmanın sonuçlarına göre okul müdürlerinin ders denetiminde izleyici durumunda olduğunu ve öğretmenlerin de okul müdürlerini ders denetiminde izleyici pozisyonunda görmek istedikleri; okul müdürlerinin ders denetim sonrasında kendilerine geribildirim verdiklerini -olumlu değerlendirilen öğretmenlerin motivasyonlarının arttığı, olumsuz değerlendirilen öğretmenlerin ise motivasyon düşüklüğü yaşadıkları tespit edilmiştir.

Öğretmenler ders denetiminin kendilerine katkısı olduğunu ve bu katkının en fazla eksikliklerini görmelerine olanak sağladığını; eksikliklerini gören öğretmenlerin de bunları düzeltmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Batmaz ve Özmen (2004) tarafından yapılan araştırmada öğretmen görüşleri doğrultusunda okul müdürlerinin denetime katkısı olduğunu; hizmet yılı az olan öğretmenlerin, denetimle ilgili beklentilerinin daha iyimser olduğunu; Bayraktutan (2011) tarafından yapılan araştırmada ise hizmet yılı fazla olan öğretmenlerin denetimle ilgili beklentilerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Bütün bu bulgular ise bu araştırmayı destekler niteliktedir.

Başol ve Kaya (2009) ile aynı şekilde Altun (2014) tarafından yapılan araştırmalarda, öğretmenler ders denetiminin okul müdürleri tarafından yapılmasını istemekte; bu ise bu araştırmayı desteklememektedir. Prizren’deki sınıf öğretmenleri okul müdürlerinin ders denetimi yapmasının kendilerine katkısı olduğunu düşünmelerine rağmen, çıkan bulgulara baktığımızda, bu katkının en fazla mesleki gelişim yönünde olmadığından, öğretmenlerin gereken düzeyde gelişimlerine olanak sağlamadığı sonucundan hareketle, denetimin daha fazla eğitim müfettişleri tarafından yapılmasının kendilerine daha yararlı olacağı düşüncesinde oldukları söylenebilir.

Öte yandan, Kosova’da eğitim müfettişlerinin sadece kurum denetimi yapmakla görevlidir, öğretmen performans denetimi yapma yetkileri yoktur. Bu yüzden, öğretmenlerin kendilerini geliştirebilmeleri, yeni öğretim yöntem ve tekniklerden haberdar olabilmeleri için, eğitim müfettişlerinin öğretmen performansına dayalı değerlendirme yapılmasına olanak verilmeli ve bu doğrultuda eğitim müfettişleri için eğitim yöneticileri yetiştirme programı geliştirilip uygulanmalıdır(Yıldırım, B., 2011).

Okul müdürlerinin ders denetiminde dersin sunumundan hemen sonra sınıf yönetimine dikkat ettikleri, sınıf yönetiminde ise öğretmen görüşleri doğrultusunda en fazla disiplin kavramının ön plana çıktığı tespit edilmiştir. Sadece disiplinin sağlanması, etkili bir sınıf yönetimi için yeterli bir unsur değildir. Bu bağlamda, etkili bir ders denetimi için, okul müdürlerinin öğretim ilke ve yöntemleri alanlarında bilgili olmalarını gerektirmektedir. Müdürün sınıf içerisinde ders denetim esnasında çoğu öğretmene göre izleyici rolünde olduğu tespit edildiğinden; müdürlerin hizmet içi eğitimler alması ve bu bağlamda çok yönlü denetim becerilerini geliştirmesi denetimin daha sağlıklı değerlendirmesine katkı sağlayacaktır.

Okul müdürlerinin denetçi olarak yetiştirilebilmesi bağlamında, performansa dayalı bir değerlendirme modeli önerilebilir(Balkar ve Şahin, 2011). Bunun dışında ders denetim sonrasında, okul müdürleri öğretmenlerin eksikliklerini söylediğinde, bu eksiklikleri nasıl düzeltmesi gerektiği ile ilgili öğretmenlerle işbirliği yaparak ortak çözüm yolları geliştirebilirler. Aynı şekilde ders denetiminde olumsuz dönüt alan öğretmenleri de motive edip onlara yardımcı olabilirler. Bu araştırmada öğretmen görüşlerine yer verilmiştir.Dolayısıyla denetimi yapan denetçilerin de görüşlerine yer verilmesi önerilebilir. Okul müdürlerinin sadece yılda bir kez değil, ihtiyaç olduğunda, sorun yaşandığında da denetim yapmaları yararlı olabilir. Kosova’da eğitim denetimi alanında yok denecek kadar az çalışmalar mevcuttur. Bu yüzden eğitim denetimi alanında daha fazla nitel, nicel, karma araştırmaların yapılması yararlı olacaktır. Ayrıca örneklem büyüklüğü artırılarak daha geniş çapta araştırmalara yer verilmesi alana katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

- Aydın, İ. (2005). Öğretimde Denetim, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Aydın, M. (2007). Eğitim Yönetimi, Ankara: Hatiboğlu Yayınları.
- Aydın, M. (2014). Çağdaş Eğitim Denetim, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Atay, K. (1996). İlköğretim Müfettişlerinin Yeterlilikleri, Eğitim Yönetimi Dergisi, Cilt:2, Sayı:1.
- Altınok, V., Tezel, M. ve Güngör, S.,(2020). Okullarda Denetim Gerekliliği Üzerine Öğretmen Görüşleri, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 40(1), 225-253
- Başar, H (2000). Eğitim Deneticisi. Roller, Yeterlilikleri, Seçilmesi, Yetiştirilmesi,Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Balkar, B. ve Şahin, S. (2011). Okul Müdürlerinin Denetçi Olarak Yetiştirilmesine İlişkin Yeni Bir Yaklaşım: Öğrenme İçin Denetim Uygulaması. III. Uluslararası Katılımlı Eğitim Denetimi Kongresi, 22-24 Haziran 2011, Mersin Üniversitesi: Mersin.
- Bursalıoğlu, Z. (2012). Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış. Ankara: Pegem Akademi.
- Campbell, W. K., & Sedikides, C. (1999). Self-threat Magnifies The Self-serving Bias: A meta-analytic Integration. Review of General Psychology, 3(1), 23-43.
- Ergen, H., ve Eşiyok, İ.(2017). Okul Müdürlerinin Ders Denetimi Yapmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri, Çağdaş Yönetim Bilimler Dergisi, Cilt:3, Sayı:1.
- Genç, D. S. (2016). Kadın Maarif Müfettişlerinin Yaşadığı Sorunlar. Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gündüz, Y., ve Göker, S., (2017). Eğitim Denetim Sürecinde Hesap Verilebilirlik Ve Şeffaflık Uygulamaları, On dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, ss.83-93.

- Göker, D., S., Denetim Sürecinde Öğretmen Öğrenmesi İçin Geliştirici Bir Geribildirim Modeli, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl,3 Sayı, 10.ss. 817-826.
- İmren, S. (2017). Öğretmenlerin Mesleki Gelişiminde Maarif Müfettişlerinin Eğitim - Öğretim İle İlgili Rehberlik Rollerini.Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Köybaşı, F.,Uğurlu, C., Bakır, A.ve Karakuş, B.(2017). İlkokullarda Ders Denetimine ilişkin Öğretmen Görüşleri, Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Volume 12/4, p. 327-344.
- Koro, B. ve Safçıl, N. (2008). Kosova’da Türkçe Eğitimde Öğretmen Kadrosu. Prizren-Kosova: NGBL Berati.
- Koşar, S. ve Buran, K.(2019). Okul Müdürlerinin Ders Denetim Faaliyetlerinin Öğretimsel Liderlik Bağlamında İncelenmesi. Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi, Cilt:7, S.3, s.1232-1265.
- Koçak, S., ve Memişoğlu, S. (2020), Okul Müdürlerinin Denetiminin Öğretmenlerin Mesleki Gelişimine Etkisi, Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt:28, Sayı:2.
- Leskovçi, E. (2011). Kosova Eğitim Denetçilerinin Türk Eğitim Denetimi Sisteminin Kosova Eğitim Sisteminde Uygulanabilirliğine İlişkin Görüşleri adlı Yüksek lisans Tezi, Ankara.
- Myers, D.G. (2015). Sosyal psikoloji. (Serap Akfırat, Çev.). Ankara: Nobel Yayınları
- Oliva, P.F. & Pawlas, G.E. (2004). Supervision for Today’s Schools. New York: Longman.
- Özdemir T, Kartal, S., ve Yirci, R., (2014). Okul Müdürlerinin Öğretmenleri Motive Etme Yaklaşımları Turkish Journal of Educational Studies Dergisi, 1 (2).
- Özmen, F. ve Batmaz, C. (2006). İlköğretim Okul Müdürlerinin Öğretmen Denetimindeki Etkililikleri, Hizmet Yılı Ve Görev Türü Değişkenine Göre Öğretmen Görüşleri. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, 2, 102-120.
- TDK (2020). Türk Dil Kurumu. <http://www.tdk.gov.tr/> Erişim tarihi 16.10.2020
- Seidman, İ, E. (1991). Interviewing As Qualitative Research: A Guide For Researchers In Education And The social sciences. New York: Teachers College Press.
- Taymaz, A. H. (2002). Eğitim Sisteminde Teftiş. (5.baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Topsakal, C. ve Koro, B. (2007). Kosova’da Yaşayan Türkçe Eğitim. Prizren-Kosova: Grafik Basımevi.
- Ünal, A., ve Üzüm, S., (2014). Eğitim Denetçilerinin Yeterlilikleri Ve Yetiştirilmesi, Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi, Cilt:4, Sayı:7.
- Yeşil, D. ve Akkış, A, (2015). Okul Müdürlerinin Ders Denetimine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi, EBED, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi, Cilt:2 Sayı:3.

- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). Sosyal bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A., ve Şimşek H., (1999). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yıldırım, B., (2011). Kosova Eğitim Sistemi Ve Okul Yönetimi, New World Sciences Academy Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 3.